

ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА, КОНСТИТУЦІЙНОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

УДК 343.9:[343.37+343.55](477)“1956/1962”
DOI: 10.31733/2078-3566-2024-2-37-44



**Валентина
БОНЯК**[©]
доктор юридичних
наук, професор
(Дніпровський
державний
університет
внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна)



**Володимир
ГРЕЧЕНКО**[©]
доктор історичних
наук, професор
(Харківський
національний
університет
внутрішніх справ,
м. Харків, Україна)

ПІДГОТОВКА КАДРІВ ДЛЯ ОРГАНІВ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ В УКРАЇНСЬКІЙ РСР У 1956–1962 РОКАХ (НА ПРИКЛАДІ МІЛІЦІЇ)

Розкрито актуальне та недостатньо висвітлене в історико-правовій науці питання про трансформаційні зміни кадрової політики МВС УРСР наприкінці 50-х – на початку 60-х років ХХ ст. З огляду на сучасні методологічні позиції, з залученням нових історичних джерел переосмислено питання структурної організації та діяльності одного з провідних органів охорони правопорядку – міліції, що входила до складу МВС радянської України. Авторами виокремлено як позитивні, так і негативні тенденції, що мали місце у підготовці кадрів для органів міліції Української РСР у другій половині 1950-х – на початку 1960-х рр. Акцентовано, що на початковому етапі кадрові проблеми в органах міліції були викликані надмірною централізацією повноважень союзного МВС з вирішення кадрових питань, а з 1956 р., – навпаки, децентралізацією, зменшенням фінансування та скороченням кадрів міліції, розформуванням частини навчальних закладів МВС СРСР. Доведено, що нездатність кадрових апаратів главків союзного МВС вирішувати кадрові проблеми призвела до поступового перерозподілу повноважень та передачі їх до відання республіканських МВС. До позитивних тенденцій із покращення підготовки кваліфікованих працівників міліції віднесено відкриття навчальних пунктів та спеціальних шкіл міліції, Вищої школи МВС УРСР у м. Києві і збільшення наборів до них, а також суттєве поліпшення матеріально-фінансового забезпечення працівників міліції, проведення роботи зі зменшення плинності кадрів цього органу охорони правопорядку. На основі критичного підходу, аналізу нормативних актів, наукових публікацій, архівних матеріалів, що висвітлюють події кінця 50-х – початку 60-х років ХХ ст., аргументовано, що загальна атмосфера так званої відлиги сприяла трансформаційним змінам кадрової політики МВС УРСР. Це позначилося на стані законності, покращенні підготовки кадрів для цих органів охорони правопорядку, зниженні рівня злочинності тощо. Зроблено висновок про те, що в умовах існуючої на той час тоталітарної системи державного управління певна частина важливих для вдосконалення діяльності міліції завдань не могла бути вирішеною.

Ключові слова: органи охорони правопорядку, Міністерство внутрішніх справ, міліція, кадри, трансформація, поліція.

Постановка проблеми. Однією з актуальних і недостатньо висвітлених історико-правових проблем, що вимагає переосмислення, зважаючи на сучасні методологічні позиції, із залученням нових історичних джерел, є питання структурної

© В. Боняк, 2024
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3167-8514>
valentya.boniak@dduvs.edu.ua

© В. Греченко, 2024
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-6046-0178>
kafsgd.6f@gmail.com

організації та діяльності одного з провідних органів охорони правопорядку – міліції, що входила до складу МВС радянської України. Саме для чіткого з'ясування самого процесу трансформації та вдосконалення структурної організації залежно від того спектра функцій, що наразі покладені на всю систему МВС України, необхідно поновому зважити та оцінити ті позитивні та негативні аспекти, що пов'язані з підготовкою кадрів для Національної поліції в сучасних умовах.

Аналіз діяльності органів охорони правопорядку за останні сто років демонструє, що недоліки в їхній роботі багато в чому були пов'язані з недостатньою кваліфікацією кадрів, їх високою плинністю та ін. Не були винятком і роки середини 1950-х, коли після смерті Й. Сталіна відбулися суттєві зміни у внутрішній та зовнішній політиці держави, а також істотні зрушення в діяльності органів охорони правопорядку.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Слід зазначити, що певні аспекти окресленої проблеми розглядаються у монографічних працях В. Боняк («Органи охорони правопорядку України в сучасному вимірі: конституційно-правовий аспект») [1], І. Лесь («Становлення та розвиток дисциплінарних правовідносин в органах міліції УСРР-УРСР (1919-1991 рр.)») [2], С. Саблука («Кримінально-правовий контроль за злочинністю в Україні у 1922-1960 рр.») [3]. Підготовка кадрів міліції на Харківщині в указаний період розглядається в монографії В. Сокурєнка, О. Бандурки, В. Греченка «Підготовка охоронців правопорядку в Харкові: 100 років історії (1917–2017 рр.): До 100-річчя подій Української революції» [4]. Також досліджувана проблематика частково висвітлена в науковому виданні «Керівники міліції/поліції Харківщини (1918–2021 рр.)», підготовленому за загальною редакцією В. Греченка [5]. Деякі чинники, що вплинули на розробку та втілення кадрової політики в міліції у 1956–1962 рр., розглядаються в монографії О. Бандурки «Секретарі, наркоми, міністри внутрішніх справ України в 1917-2022 роках» [6]. Проте в усіх вищезгаданих ґрунтовних дослідженнях обрана нами тема спеціально не розглядається, а висвітлюються лише деякі її аспекти. Таким чином, можна констатувати, що заявлена тема є недостатньо дослідженою в історико-правовій науці та потребує окремої уваги.

Мета статті. Авторами поставлено за мету на прикладі міліції розкрити особливості підготовки кадрів для органів охорони правопорядку в українській РСР у 1956–1962 рр.

Вказана мета конкретизується в таких завданнях:

- виявити основні проблеми і недоліки кадрового забезпечення міліції;
- визначити фактори, що спричинили появу кадрових проблем міліції у вказаний період;
- висвітлити заходи, що вживалися Міністерством внутрішніх справ республіки для покращення кадрового забезпечення органів міліції.

Виклад основного матеріалу. У середині 1950-х рр. у радянській Україні виявилися серйозні проблеми, що були обумовлені надмірною централізацією вирішення кадрових питань в органах охорони правопорядку. Наприклад, у міліції затвердити одну штатну одиницю за рахунок відомчих коштів, що надавалися на охорону відомчих об'єктів, можна було лише наказом МВС СРСР.

У цей час у вищевказаному правоохоронному органі склалася ситуація, дуже схожа на ту, що мала місце ще у 1920-ті рр.: суттєво різнилася штатна чисельність підрозділів, що працювали у схожих умовах, виконували однакові завдання, – інколи обсяг навантаження, що покладалася на працівника в одному регіоні, був у десятки разів більший за навантаження таких самих працівників в іншій місцевості. Так, у Волинській області один дільничний обслуговував територію, на якій проживало 1800 осіб, у Житомирській області – 18 000, у Рівненській на 10 000 міського населення припадало 43 штатні одиниці дільничних, а в Сталінській (Донецькій) області, де реєструвалося у 5-6 разів більше злочинів, штатним розкладом було передбачено лише 12 посад дільничних.

Архівні документи досліджуваного періоду свідчать про те, що через низьку зарплату на рівні управлінь штучно створювалися так звані карликові підрозділи, що склалися з 4-6 співробітників, а кількісний склад відділень становив лише 2-3 штатні одиниці, внаслідок чого співвідношення «керівник – підлеглий» складало один до трьох, а старших оперуповноважених до уповноважених – три до одного. Відбувалося скорочення чисельності працівників міліції, а загалом у органах міліції станом на листопад 1956 р. працювало 10 800 осіб. Така ситуація виникла в результаті рішення

керівництва союзного МВС.

Забезпечити необхідне вивчення реального стану кадрового забезпечення в підрозділах досліджуваного органу охорони правопорядку, а на цій підставі відбір та ефективну розстановку кадрів за такої суворой централізації, що існувала до 1956 р., було неможливо. Кадрові апарати главків МВС СРСР були нездатні врахувати наявні кадрові проблеми та впливати на їх вирішення в УРСР та в окремих регіонах, тому вони були змушені передати частину своїх повноважень з вирішення кадрових питань у республіканське Міністерство внутрішніх справ.

Слід зазначити, що для усунення кадрових проблем, намагаючись вирішити питання підвищення освітнього рівня працівників міліції, рішенням МВС союзної держави було надано вказівку всьому особовому складу пройти обов'язкову загальноосвітню підготовку. Тримісячні курси були зобов'язані пройти насамперед усі особи, які приймалися на посади командирів взводів, дільничних уповноважених та чергових підрозділів ОВС, оскільки саме ці категорії працівників міліції мали найнижчий рівень освіти.

За вищевказаних умов перед МВС України постало завдання активізації роботи з якісної підготовки кадрів.

Отже, 13 квітня 1955 р. наказом МВС УРСР № 138 у м. Харкові було створено Міжобласний навчальний пункт міліції республіки, в якому навчалося від 100 осіб перемінного складу в зимовий час і до 150 людей – улітку. Цей пункт обслуговував шість областей України [7, с. 19].

Під вищевказаний навчальний пункт були передані приміщення колишньої школи собаківництва в районі Харківського лісопарку. Міжобласний навчальний пункт міліції займав п'ять одноповерхових дерев'яних будиночків ще дореволюційної забудови, де розмішувалися навчальні класи, їдальня, клуб, спецкабінет і казарма для курсантів. Улітку на території пункту функціонувало наметове містечко й класи під стріхою. Наказом начальника Управління міліції у Харківській області для Міжобласного навчального пункту міліції було виділено окремий штат: начальником пункту було призначено майора міліції Д. Білого, заступником із навчальної частини – старшого лейтенанта міліції В. Клопова, заступником із політичної частини – майора міліції Ф. Корольова.

Викладацький склад спочатку складався з двох осіб: старшого викладача капітана міліції Н. Мітіна та викладача лейтенанта міліції П. Букреєва. У 1956 р. додатково на посади викладачів було призначені лейтенанти П. Горовий та А. Водовозов, а капітан міліції Д. Штименко – першим начальником спецкабінету. Старшиною навчального пункту був старший сержант міліції П. Каретник, секретарем-рахівником – С. Кузнецова, секретарем-машиністкою – М. Калашнікова. Пункт здійснював підготовку кадрів для міліції протягом 15-ти років [8, с. 6–10].

У червні 1955 р. було також відкрито прийом у Львівську й Одеську школи міліції, що готували оперативних і слідчих працівників; строк навчання у школах становив 2 роки. На час навчання слухачі забезпечувалися обмундируванням, безкоштовним гуртожитком, харчуванням та стипендією в розмірі 400 руб. на місяць. До цих закладів могли бути зараховані як діючі працівники міліції, так і знов прийняті особи, які пройшли службу в лавах радянської армії, мали середню освіту, вік до 35 років, фізично здорові. Слухачам після закінчення навчання у школі видавалися дипломи про середню юридичну освіту [9].

З метою заохочення кращих працівників міліції Міністерством внутрішніх справ СРСР у червні 1955 р. було засновано Почесну грамоту міліції. Нею могли нагороджуватися не тільки працівники, що відзначилися, але також бригадміліці, які надавали міліції активну допомогу [10, с. 54].

Подальша реорганізація органів міліції здійснювалася відповідно до постанови ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР від 25 жовтня 1956 р. про зміцнення кадрів міліції. Проте зазначені в документі перетворення пов'язувалися з хибними уявленнями керівництва держави про можливість повного викорінення злочинності в найближчому майбутньому, що допускало відмирання багатьох правоохоронних структур, у тому числі й міліції. Децентралізація, зменшення фінансування та скорочення кадрів міліції як наслідок цієї волонтаристської політики відбилися на системі підготовки фахівців. Була розгорнута широка кампанія з розформування частини навчальних закладів МВС СРСР. Із 30 шкіл міліції та шкіл удосконалення начальницького складу міліції було закрито

вісім, а ще у восьми ліквідовувалися відділення підготовки та перепідготовки кадрів міліції. Кількість тих, хто навчався, була скорочена більш ніж на 4000 осіб.

Як свідчать документи Управління навчальних закладів МВС СРСР, у середині 1950-х рр. ця мережу не лише не відновлювали, а навпаки, активно руйнували. Якщо напередодні війни система міліцейської освіти мала 62 навчальні заклади, то до кінця 1950-х рр. у системі МВС СРСР функціонувало лише 38 освітніх установ із підготовки кадрів міліції, серед них – Вища школа, 13 середніх спеціальних шкіл міліції, 14 шкіл молодшого начальницького складу, вдосконалення начальницького складу міліції та з підготовки інструкторів службового собаководства.

Проблему кваліфікованих кадрів намагалися вирішити інакше, а саме за допомогою залучення до роботи в міліції через партійні організації майже 3000 осіб, які мали вищу та середню освіту, що помітних якісних змін не принесло. 79 % працівників карного розшуку, 60 % працівників відділів боротьби з розкраданнями соціалістичної власності та спекуляцією і 45 % слідчих, як і раніше, не мали середньої освіти [4, с. 304].

Після смерті Й. Сталіна у радянській союзній державі було взято курс на певне обмеження впливу правоохоронних органів; посилювався партійний контроль над їхньою діяльністю, зокрема над функціонуванням МВС. 31 січня 1956 р. був відсторонений від посади Міністра внутрішніх справ СРСР С. Круглов, який обіймав її з 1945 р. При цьому було надано вкрай різкі оцінки діяльності відомства. Створена у зв'язку з прийомом і здачею справ міністерства (новим міністром став завідувач відділом будівництва ЦК КПРС М. Дудоров) спеціальна урядова комісія тоді зауважила, що Міністерство внутрішніх справ СРСР незадовільно виконувало поставлені перед ним урядом завдання.

У результаті вищезазначених негативних тенденцій на початку 60-х рр. XX ст. у низці міст та областей злочинність не скорочувалась, а навіть зростала (було зафіксовано збільшення кількості саме особливо небезпечних злочинів). Такі негативні тенденції мали місце на тлі потрапляння в міліцію випадкових людей і працівників, які порушували законність, приховували злочини від обліку [11, с. 106].

Основними заходами, що їх уживало керівництво країни для створення найбільш ефективної структури апарату МВС, а також управлінь, служб, підрозділів на місцях, були такі: а) розширення прав місцевих рад (місцеві органи міліції у своїй діяльності були підзвітні відповідним радам, а також вищим органам МВС) [11, с. 107]; б) скорочення та перерозподіл штатів; в) виведення з підпорядкування МВС низки підрозділів; г) покращення роботи з кадрами та ін.

Перераховані вище трансформаційні зміни перетворилися на перманентний процес, котрий, з одного боку, стабілізував, а з іншого, – навпаки, вносив певну дезорганізацію у роботу органів міліції.

Найбільш суттєвими кадровими проблемами в досліджуваній період залишалися: недостатній професійний, освітній та культурний рівень працівників, а також численні порушення ними службової дисципліни. У повсякденній практиці міліції було чимало епізодів недбалого та недбайливого ставлення до виконання обов'язків, свавілля, бюрократичної тяганини, відмови у задоволенні законних вимог громадян, а також мали місце факти аморальних вчинків, пияцтва, зловживання службовим становищем.

Вищевказані проблеми, порушення вимог законності були породжені цілим комплексом причин, що мали застарілий і хронічний характер і стосувалися умов служби та побуту працівників міліції (фактично 11-годинний робочий день із тригодинною перервою; недостатня матеріально-технічна оснащеність підрозділів міліції; низька забезпеченість працівників житловою площею та ін.), що мало наслідком звільнення досвідчених працівників міліції, високу плинність кадрів та нестачу кваліфікованих спеціалістів.

Для усунення зазначених недоліків у досліджуваній період міністерством було прийнято низку рішень із кадрової політики, що сприяли покращенню діяльності цих органів охорони правопорядку. Отже, незважаючи на вищезазначені негативні тенденції, досліджуваний етап в історії підготовки кадрів для міліції водночас можна визначити і як якісно новий період її розвитку: 1) МВС стало приділяти більше уваги роботі з кадрами; піклувалося про належне ставлення до молодих спеціалістів, ставило перед керівниками органів міліції вимогу щодо забезпечення їх житлом, а також заохочення тих, хто мав високі показники в роботі й добре себе зарекомендував [11, с. 103]; 2) така

робота мала позитивні результати: сприяла стабілізації оперативної обстановки, покращенню діяльності міліції та скороченню скоєних злочинів, включно з особливо небезпечними [11, с. 104].

Зокрема, на відміну від 1920–1930-х рр., коли проблема відсутності загальної освіти у працівників міліції стояла досить гостро й вирішувалася повільно, що було однією з головних причин низької ефективності спеціальної підготовки міліціонерів, у 1950-ті й особливо в 1960-ті рр., із запровадженням в країні загальної семирічної, а потім восьмирічної освіти, ситуація змінювалася настільки стрімко, що до кінця 60-х років ХХ ст. міліціонер був зобов'язаний не лише мати загальну середню освіту, але й на базі середньої спеціальної та вищої освіти повною мірою володіти професійними навичками. Умови, в яких розвивалася система органів внутрішніх справ, породили потребу в кадрах із вищою юридичною освітою.

Відповідно до вимог наказу МВС СРСР № 620 1956 р. починаючи з 1 січня 1957 р. було запроваджено обов'язкове 3-місячне навчання всіх новоприйнятих на посади міліціонерів, дільничних уповноважених, інспекторів дорожнього нагляду, командирів взводів і начальників паспортних столів. З метою виконання цього наказу було перебудовано навчальний процес у Міжобласному навчальному пункті міліції в Харкові, що значно розширило спектр підготовки фахівців міліції [4, с. 305].

31 січня 1957 р. на нараді в МВС УРСР було повідомлено, що за погодженням із ЦК КПУ Радою Міністрів прийнято рішення про відкриття у м. Києві спеціальної середньої школи міліції, котра протягом двох років мала здійснювати підготовку оперативно-слідчих працівників.

Крім того, вже станом на лютий 1957 р. цей заклад за 6-місячною програмою мав здійснювати підготовку 250 начальників міськрайустанов та їхніх заступників. При зазначеній школі також мали функціонувати заочне відділення Вищої школи МВС СРСР на 400 осіб, заочне відділення середньої школи на 300 осіб і вечірнє відділення на 70 осіб – практичних працівників міліції м. Києва [12].

У 1958 р. за наказом МВС СРСР від 21 березня 1958 р. був відкритий Київський філіал ВШ МВС СРСР, а 12 лютого 1960 р. Міністр внутрішніх справ України О. Бровкін направив у ЦК КПУ клопотання про реформування Київської філії Вищої школи МВС СРСР і надання їй статусу Вищої школи (інституту) МВС УРСР [13], а вже 11 квітня 1960 р. була прийнята урядова постанова про об'єднання філіалу Вищої школи МВС СРСР і Київської спеціальної середньої школи міліції й створення на цій основі Вищої школи МВС УРСР. У 1962 р. дещо змінилася назва навчального закладу, що було пов'язане зі зміною назви міністерства, – школа стала іменуватися Вищою школою Міністерства охорони громадського порядку УРСР [14].

У 1957 р. у м. Львові було відкрито відділення вечірнього і заочного навчання для підготовки оперуповноважених кримінального розшуку та дільничних інспекторів. Навчання тривало 1 рік і 10 місяців, а випускникам присвоювали звання «лейтенант міліції» та кваліфікацію «юрист». Крім цього, в регіоні функціонувала й Львівська офіцерська школа міліції МВС СРСР – навчальний заклад, що діяв протягом 1951–1989 років. Основою комплектування школи стали офіцери та сержанти колишньої 32-ї дивізії військ МВС УРСР. Термін навчання складав 11 місяців, випускникам присвоювали звання «молодший лейтенант внутрішньої служби». З 1955 р. ця школа розпочала підготовку фахівців за дворічною програмою і отримала назву «Львівська середня спеціальна школа підготовки начальницького складу МВС СРСР». Перший набір до неї складав 200 осіб, а після її закінчення курсанти отримували звання «лейтенант внутрішньої служби» [15].

28 квітня 1961 р. Міністр внутрішніх справ УРСР О. Бровкін видав наказ «Про організацію Донецької (Сталінської) спеціальної середньої школи міліції МВС УРСР». Вона створювалася з метою підготовки кадрів начальницького складу зі спеціальною середньою освітою для установ внутрішніх справ Сталінської, Луганської, Харківської областей та наближення навчання курсантів до практичної роботи органів міліції. Кількість курсантів у школі була такою: стаціонарно навчалися 300 осіб, заочно – 450 [16, с. 13].

З метою покращення матеріального становища пенсіонерів МВС та закріплення кадрів 17 лютого 1960 р. Рада Міністрів СРСР прийняла постанову «Про пенсії та допомогу особам начальницького і рядового складу органів Міністерства внутрішніх справ та їхнім сім'ям». У ній, зокрема, зазначалося, що пенсії за вислугу років

призначаються особам начальницького та рядового складу органів міністерств внутрішніх справ, які мають не менше 25 років вислуги. Якщо така вислуга складала понад 25 років, то призначалися надбавки від 3 % окладу, але не більше 75 % його обсягу.

Особам вищого, старшого та середнього начальницького складу органів міністерств внутрішніх справ, які мали вислугу 25 років і звільнялись у запас за віком або через хворобу та на день звільнення досягли 55 років чи звільнялись у відставку, пенсії за вислугу років призначались у розмірі 60 % від окладу та за кожен рік вислуги (понад 25 років) – по 3 % від окладу, але не більше 75 %. Було встановлено, що пенсія за вислугу років, що призначається особам начальницького та рядового складу органів міністерств внутрішніх справ, у всіх випадках не може перевищувати: для осіб вищого начальницького складу – 25 000 рублів, для осіб старшого начальницького складу – 1500 рублів, для осіб середнього, молодшого начальницького та рядового складу – 1200 рублів на місяць.

Також тодішнім законодавством передбачалися й пенсії у зв'язку з інвалідністю, якщо вона настала в період служби в органах внутрішніх справ, пенсії на випадок втрати годувальника тощо [17, с. 532–537].

Висновки. Вищевикладене свідчить про необхідність виокремлення таких тенденцій у підготовці кадрів для органів міліції Української РСР у другій половині 1950-х – на початку 1960-х рр.:

1) у середині 1950-х рр. XX ст. діяльність міліції вирізнялася надмірною централізацією влади у вирішенні кадрових питань. Однак нездатність кадрових апаратів главків союзного МВС вирішувати кадрові проблеми призвела до поступового перерозподілу повноважень і передачі їх до відання МВС України, що вимагало від республіканського міністерства вдосконалення роботи з підготовки кадрів;

2) виконання вимог постанови ЦК КПРС та Ради Міністрів СРСР від 25 жовтня 1956 р., що стосувалася питань зміцнення кадрів міліції, поряд із децентралізацією, призвело до зменшення фінансування міліції, скорочення кадрів і руйнації частини закладів відомчої освіти та прийняття на службу невідповідно підготовлених працівників і, як наслідок, до зростання злочинності;

3) трансформаційні зміни кадрової політики МВС УРСР наприкінці 50-х – на початку 60-х років XX ст. характеризують якісно новий період у підготовці кадрів міліції, а саме: а) для підготовки кваліфікованих працівників міліції відкрилися навчальні пункти міліції, спеціальні школи міліції та було створено Вищу школу МВС УРСР у м. Києві, а також збільшено набори до цих закладів; б) суттєво покращилося матеріально-фінансове забезпечення працівників цього органу охорони правопорядку; в) проводилася робота зі зменшення плинності кадрів.

Отже, у 1956–1962 рр. загальна атмосфера так званої відлиги сприяла трансформації кадрової політики МВС УРСР, що позначилося на стані законності, покращенні підготовки кадрів для цих органів охорони правопорядку, зниженні рівня злочинності. Водночас певна частина важливих для вдосконалення діяльності міліції завдань не могла бути вирішеною в умовах існуючої у той період тоталітарної системи державного управління.

Список використаних джерел

1. Боняк В. О. Органи охорони правопорядку України в сучасному вимірі: конституційно-правовий аспект : монографія. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра, 2015. 372 с.
2. Лесь І. О. Становлення та розвиток дисциплінарних правовідносин в органах міліції УСРР-УРСР (1919-1991 рр.) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2016. 218 с.
3. Саблук С. А. Кримінально-правовий контроль за злочинністю в Україні у 1922-1960 рр. : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01 / Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2017. 476 с.
4. Сокурєнко В. В., Бандурка О. М., Греченко В. А. Підготовка охоронців правопорядку в Харкові: 100 років історії (1917–2017 рр.): До 100-річчя подій Української революції. Харків : Золота миля, 2017. 496 с.
5. Керівники Харківської міліції / поліції (1918–2021 рр.) : історико-правове дослідження / за заг. ред. В. А. Греченка. Харків : Майдан, 2021. 402 с.
6. Бандурка О. М. Секретарі, наркоми, міністри внутрішніх справ України в 1917-2022 роках. Харків : Майдан, 2022. 544 с.
7. Знання. Закон. Честь : Національний університет внутрішніх справ – 1994–2004. Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. 265 с.

8. Міжобласна школа підготовки молодшого і середнього начскладу УВС Харківського облвиконкому : історичний формуляр (рукопис). 1981.
9. Про прийом до навчання у Львівську та Одеську школи міліції. *Радянський міліціонер*. 1955. 2 червня.
10. Про встановлення МВС СРСР Почесної грамоти міліції. *Радянська міліція*. 1955. № 1. С. 54.
11. Смирнов Ю. О., Михайленко П. П., Святоцький О.Д. та ін. Міліція України: історичний нарис, портрети, події : наук.-попул. видання / за заг. ред. Ю. О. Смирнова. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. 888 с.
12. Центральний державний архів громадських об'єднань та україніки (ЦДАГОУ). Ф. 1. Оп. 24. Стр. 4682. Арк. 244.
13. Центральний державний архів громадських об'єднань та україніки (ЦДАГОУ). Ф. 1. Оп. 24. Стр. 5140. Арк. 29–30.
14. Етапи розвитку Національної академії внутрішніх справ. *Національна академія внутрішніх справ*. URL : <https://www.naiu.kiev.ua/pro-akademiyu/istoriya/etapi-rozvitku-nacionalnoyi-akademiyi-vnutrishnih-sprav.html>.
15. Історія. *ЛьвДУВС*. URL : <https://www.lvduvs.edu.ua/uk/history-uk.html>.
16. Донецький юридичний інститут МВС України – 50 років: історія та сьогодення. Донецьк : ДЮІ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2011. 173 с.
17. Про пенсії та допомогу особам начальницького і рядового складу органів Міністерства внутрішніх справ та їхнім сім'ям: постанова Ради Міністрів СРСР 17 лютого 1960 р. // Міністерство внутрішніх справ України: події, керівники, документи та матеріали (1917-2017 рр.) / за заг. ред. Міністра внутр. справ України В. Б. Авакова ; Держ. НДІ МВС України. Київ : Держ. НДІ МВС України, 2012. Т. 6. Міністерство внутрішніх справ – Міністерство охорони громадського порядку Радянської України в період десталінізації та подальших реорганізацій (5 березня 1953 р. – грудень 1968 р.) / авт. кол. : М. Г. Вербенський та ін. Харків : Озеров Г. В. : Мачулін, 2016. 988 с. С. 532–537.

Надійшла до редакції 31.05.2024

Прийнято до опублікування 06.06.2024

References

1. Boniak, V. O. (2015) Orhany okhorony pravoporiadku Ukrainy v suchasnomu vymiri: konstytutsiino-pravovyi aspekt [Law enforcement bodies of Ukraine in the modern dimension: constitutional and legal aspect] : monohrafiia. Dnipropetrovsk : Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav ; Lira. 372 p. [in Ukr.].
2. Les, I. O. (2016) Stanovlennia ta rozvytok dystsyplinarnykh pravovidnosyn v orhanakh militsii USRR-URSR (1919-1991 rr.) [Formation and development of disciplinary legal relations in the police bodies of the Ukrainian SSR-USSR (1919-1991)] : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.01. Kharkiv. 218 p. [in Ukr.].
3. Sabluk, S. A. (2017) Kryminalno-pravovyi kontrol za zlochynnistiu v Ukraini u 1922-1960 rr. Criminal and legal control over crime in Ukraine in 1922-1960] : dys. ... d-ra yuryd. nauk : 12.00.01 / Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav. Kyiv. 476 p. [in Ukr.].
4. Sokurenko, V. V., Bandurka, O. M., Hrechenko, V. A. (2017) Pidhotovka okhorontsiv pravoporiadku v Kharkovi: 100 rokiv istorii (1917–2017 rr.): Do 100-richchia podii Ukrainsoi revoliutsii [Training of law enforcement officers in Kharkiv: 100 years of history (1917–2017): To the 100th anniversary of the events of the Ukrainian Revolution]. Kharkiv : Zolota mylia. 496 p. [in Ukr.].
5. Kerivnyky Kharkivskoi militsii / politsii (1918–2021 rr.) [Leaders of the Kharkiv militia / police (1918–2021)] : istoryko-pravove doslidzhennia / za zah. red. V. A. Hrechenka. Kharkiv : Maidan, 2021. 402 p. [in Ukr.].
6. Bandurka, O. M. (2022) Sekretari, narkomy, ministry vnutrishnikh sprav Ukrainy v 1917-2022 rokakh [Secretaries, people's commissars, ministers of internal affairs of Ukraine in 1917-2022]. Kharkiv : Maidan. 544 p. [in Ukr.].
7. Znannia. Zakon. Chest : Natsionalnyi universytet vnutrishnikh sprav – 1994–2004 [Knowledge. Law. Honor : National University of Internal Affairs – 1994-2004]. Kharkiv : Vyd-vo Nats. un-tu vnutr. sprav, 2004. 265 p. [in Ukr.].
8. Mizhoblasna shkola pidhotovky molodshoho i serednoho nachskladu UVS Kharkivskoho oblyvkonkomu [Inter-regional school for training junior and middle school staff of the Kharkiv Regional Executive Committee] : istorychnyi formuliar (rukopys). 1981. [in Ukr.].
9. Pro pryiom do navchannia u Lvivsku ta Odesku shkoly militsii [About admission to study at the Lviv and Odesa militia schools]. *Radianskyi militsioner*. 1955. 2 chervnia. [in Ukr.].
10. Pro vstanovlennia MVS SRSR Pochesnoi hramoty militsii [On the establishment of the Ministry of Internal Affairs of the USSR of the Certificate of Honor of the militia]. *Radianska militsiia*. 1955. № 1. S. 54. [in Ukr.].
11. Smyrnov, Yu. O., Mykhailenko, P. P., Sviatotskyi, O.D. ta in. (2002) Militsiia Ukrainy: istorychnyi narys, portrety, podii [Militia of Ukraine: historical essay, portraits, events] : nauk.-popul. vydannia / za zah. red. Yu. O. Smyrnova. Kyiv : Vydavnychi Dim «Іn Yure». 888 p. [in Ukr.].

12. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv hromadskykh obiednan ta ukrainiky (TsDAHOU) [Central State Archive of Public Associations and Ukrainians (CSAPAU)]. F. 1. Op. 24. Spr. 4682. Ark. 244. [in Ukr.].

13. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv hromadskykh obiednan ta ukrainiky (TsDAHOU) [Central State Archive of Public Associations and Ukrainians (CSAPAU)]. F. 1. Op. 24. Spr. 5140. Ark. 29–30. [in Ukr.].

14. Etapy rozvytku Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav [Stages of development of the National Academy of Internal Affairs]. *Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav*. URL : <https://www.naiu.kiev.ua/pro-akademiyu/istoriya/etapi-rozvitku-nacionalnoyi-akademiyi-vnutrishnih-sprav.html>. [in Ukr.].

15. Istoriiia [History]. *LvDUVS*. URL : <https://www.lvduvs.edu.ua/uk/history-uk.html>. [in Ukr.].

16. Donetskyi yurydychnyi instytut MVS Ukrainy – 50 rokiv: istoriia ta sohodennia [Donetsk Law Institute of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine – 50 years: history and present]. Donetsk : DІuІ LDUVS im. E. O. Didorenka, 2011. 173 p. [in Ukr.].

17. Pro pensii ta dopomohu osobam nachalnytskoho i riadovoho skladu orhaniv Ministerstva vnutrishnikh sprav ta yikhnim simiam: postanova Rady Ministriv SRSR 17 liutoho 1960 r. [On pensions and assistance to the senior and rank-and-file members of the Ministry of Internal Affairs and their families: resolution of the USSR Council of Ministers of February 17, 1960] // *Ministerstvo vnutrishnikh sprav Ukrainy: podii, kerivnyky, dokumenty ta materialy (1917-2017 rr.) / za zah. red. Ministra vnutr. sprav Ukrainy V. B. Avakova ; Derzh. NDI MVS Ukrainy. Kyiv : Derzh. NDI MVS Ukrainy, 2012. T. 6. Ministerstvo vnutrishnikh sprav – Ministerstvo okhorony hromadskoho poriadku Radianskoi Ukrainy v period destalinizatsii ta podalshykh reorhanizatsii (5 bereznia 1953 r. – hruden 1968 r.) / avt. kol. : M. H. Verbenskyi ta in. Kharkiv : Ozerov H. V. : Machulin, 2016. 988 p. S. 532–537. [in Ukr.].*

ABSTRACT

Valentyna Boniak, Volodymyr Grechenko. Training of personnel for law enforcement bodies in the Ukrainian SSR in 1956–1962 (on the example of the militia). The relevant and insufficiently covered issue in historical and legal science about the transformational changes in personnel policy of the Ministry of Internal Affairs of the Ukrainian SSR in the late 50s – early 60s of the XX century is revealed. From modern methodological positions with the involvement of new historical sources, the question of the structural organization and activity of one of the leading law enforcement agencies – the militia, which was part of the Ministry of Internal Affairs of Soviet Ukraine – was rethought. The authors single out both positive and negative trends that took place in the training of personnel for the militia bodies of the Ukrainian SSR in the second half of the 1950s and early 1960s. It is emphasized that at the initial stage, staffing problems in the militia bodies were caused by excessive centralization powers of the Union Ministry of Internal Affairs to resolve personnel issues, and since 1956 – on the contrary, by decentralization, reduction of funding and reduction of militia personnel, disbandment of some educational institutions of the Ministry of the Interior of the USSR. It has been proven that the inability of personnel apparatuses of the headquarters of the Union Ministry of Internal Affairs to solve personnel problems led to a gradual redistribution of powers and their transfer to the authority of the republican Ministry of Internal Affairs. The positive trends in improving the training of qualified militia officers include the opening of training centers and special militia schools, the Higher School of the Ministry of Internal Affairs of the Ukrainian SSR in Kyiv and the increase of enrollments for them, as well as a significant improvement in the material and financial support of militia officers, the implementation of work to reduce staff turnover in this law enforcement agency. Based on a critical approach, analysis of regulatory acts, scientific publications, archival materials covering the events of the late 1950s and early 1960s it is argued that the general atmosphere of the so-called thaw contributed to the transformational changes in personnel policy of the Ministry of Internal Affairs of the Ukrainian SSR. This affected the state of law, improved training of personnel for these law enforcement agencies, reduced crime rate, etc. It was concluded that in the conditions of the then existing totalitarian system of state administration, a certain part of the tasks important for improving the activity of the militia could not be solved.

Keywords: law enforcement agencies, Ministry of Internal Affairs, militia, personnel, transformation, police.